

Jak básníci přicházejí o iluze. A nakonec i o naději - v ČSSZ. Komentář Štěpána Chába

- CZ24 News | 22. listopadu 2023

ČESKO: Signatář Charty 77 a zakladatel knihovny Libri prohibiti Jiří Gruntorád stále sedí před Úřadem vlády a dovolává se odstoupení ministra sociálních věcí Mariana Jurečky. Důvod je jednoduchý. Systém nezohlednil odbojovou činnost disidentů, kterým komunistický režim upíral slušná zaměstnání, zavíral je, nutil je k emigraci. Tudíž si takoví lidé nemohli budovat kariéru a tím pevný základ pro svůj důchod. A mě v tom zaujala jedna věc, která dalece přesahuje těch několik desítek nebo stovek disidentů a jejich (ne)důchodu. Jak vyměřit důchod básníkovi. A jak rozeznat básníka od asociálního jedince.

Podnětem pro zahájení hladovky Jiřího Gruntoráda se stala situace dalšího signatáře Charty 77 a emigranta z donucení, Charlieho Soukupa. Karel Charlie Soukup, za bolševika básník, písničkář a duše jemná, byl po několikerém věznění v roce 1982 dohnáný k emigraci. Po peripetiích s cestovní horečkou, rozvody, ženitbami a deseti lety ve Francii se v roce 1992 usadil v Austrálii. Z té se vrátil do České republiky v roce 2019. A tady mu vyměřili důchod kolem čtyř tisíc korun měsíčně. Naprostý výsměch, ze kterého nejde vyžít.

Jak je to možné? Vždyť přece výsluhy z Francie i z Austrálie by měly být na naše poměry štedré. Současní pendleři, kteří šňerují za prací do Německa a přespat domů do ČR, se na důchod těší jako malé děti. Budou brát důchod německý, z Německa, stanou se tak výhodnou partií z domova důchodců. Lvi salónů. Tak jak to, že Soukup má jen čtyři tisíce?

Důvod je prostý. Charlie Soukup se i v Austrálii rozhodl pro jistou formu odboje. Usadil se v buši jako poustevník, stloukl si z prken jakousi haciendu, pěstoval konopí, konopí kouřil a snil o tom, že vybuduje ráj na zemi, kde budou žít hordy svobodomyšlných lidí. A svobodomyšlní lidé nikdy nepřišli a neusadili se. Soukup se tak stal postavičkou, kterou se strašily místní děti. Nenastoupil do korporátu, nezaložil si vlastní živnost, nešel ani k nikomu pracovat za almužnu do jeho živnosti. Žil svobodně a dle svého přesvědčení. Jinak řečeno, proseděl třicet let svého produktivního věku na zadku a čekal na modré z nebe. To se, jak to tak bývá, nedostavilo. Dostavily se bolavé klouby a staroba. A tak přišla touha po teplých papučích a ohni v krbu. Místo nich dostal Soukup dřeváky a žebráckou hůl. Zaslouženě? Nebo ne?

Z jiné strany k tomu přistoupil Pavel Zajíček. Básník a frontman kapely DG 307. Ten se po týrání bolševikem a nucené emigraci vrátil po revoluci do České republiky. A ve své básnické i hudební existenci na rozdíl od Soukupa pokračoval. K tomu se věnoval malbě obrazů. (23 knih a básnických sbírek... z těch peníze nejsou. K tomu 25 hudebních alb velmi nekomerční hudby, z které si také na důchod člověk neušetří.) Veskrze kulturní, velmi jemná duše, která měla až obdivuhodný cit pro jazyk a jeho rozměry. Jenže, jako u Soukupa, nepracoval nám v korporátu, nezaložil si živnost, nechodil do kolbenky. Žil svou duší, svobodou... a takoví lidé mají umírat mladí, chtělo by se dodat, protože takoví lidé, přesně takoví lidé nikdy nesplní podmínky pro uznání plné starobní penze. Nestihnou si těch pětatřicet let odpracovat. Zároveň si na účtu neušetří obscénnostmi jako Rihanna miliony, protože tvoří subkulturu pro nemnohé. Zato subkulturu vzácnou, jedinečnou.

Otázka nemá znít - jak to, že systém nebere v patrnosti disidentství za bolševika (už jen proto, že Soukup, kvůli kterému se to celé rozjelo, disidentil i v Austrálii, kde vlastně nebylo proti čemu a proč). Otázka má znít - jak se systém postaví k existenci básníka jako takového. Protože ač odpor k bolševikovi formoval osobnost jak Soukupa, tak Zajíčka, jsem pevně přesvědčený, že kdyby bolševik

v tu dobu nebyl a Soukup se Zajíčkem mohli „svobodně“ nastoupit do korporátu a hnát se za kariérou, neudělají to. Byli to a jsou básníci. Dělníci duše. Znam mnoho takových, kteří žijí v podobné pozici dělníka duše teď. Neumí chodit do práce. Ne pro svou lenost, nebo nějakou asociálnost. V žádném případě. Ale jejich existence je prostě s takovým bytím naprosto nekompatibilní. A tikají jim hodiny, stárnou. Brzy s jistou výčitkou pohlédnou na úřadovnu ČSSZ a budou se ptát – to nás necháte chcípnout v pangejtu?

Jak psala ruská básnířka Marina Cvetajevová (kterou Sovětský svaz prohnal masomlejnem gulagu), básníkům by společnost měla den co den chodit ráno zatopit a udělat kafičko. Protože básníci dřou, dřou jako mezci, jen u toho neprocházejí přes píchačky a nešplhají po kariérním žebříčku. Přitom lidstvu odevzdávají práci, kterou nikdo jiný neumí a udělat nemůže. A která se udělat musí. Musí, protože nesmíme redukovat lidstvo na princip píchačky a nákupy a nic dalšího.

Teď ovšem posoudit, kdy je to skutečné dělnictví duše, a kdy je to prostá vych*anost. U Soukupa můžeme být na vážkách, kulturního bez bolševika v zádech nic nevyprodukoval, jen seděl v buši a hádal se s australskými úřady. Není pak na místě přemýšlet o tom, že by stát, když už, měl zohlednit roky za bolševika, ale roky v emigraci, ač nucené, už prostě ignorovat? Tam už to byla Soukupova svobodná vůle, nedělat. A není jen kolbenka, Soukup mohl v Austrálii najít podobné lidi, pracovat s nimi, pro ně, pro sny, pro ideály, ale zajišťovat si tím i stáří. Nedělal to, snil si svůj sen v buši. Otázkou je, když teď vyrazím poustevničit a na průběhový důchodový systém si vzpomenu, až když mě bude brát na stará kolena hexenšus, jestli za mě někdo bude držet hladovku. A jestli to bude hladovka volající po spravedlnosti, nebo hladovka volající po mém zvýhodnění oproti zbytku společnosti. Toť otázka. Já jen abychom ze Soukupa uznáním prominentního důchodu neudělali zasloužilou umělkyni Švorcovou tohoto režimu. Pak už by stačilo jen do programu ČT znovu zavést Nedělní chvilku poezie, z které by se na nás týden co týden šklebil nějaký zasloužilý disident.

Tuším, že si jednostrannou debatou a voláním po důstojnosti důchodů pro disidenty léčíme jistou kocovinu z nevyrovnanosti s bolševickou minulostí, kdy, pro ten příklad, jednoho bolševika na Hradě vzýváme a stavíme na podstavec hned vedle Havla, ale druhého bolševika, který o Hrad usiloval, neustále označujeme za agenta StB. Máme v tom maglajs, tak svou přilnavost k normalizační totalitě českého typu, kterou nazýváme „demokratičnost a láska ke svobodě“, hezky pokrytecky zacementujeme většími výhodami pro Soukupa. Nakrmíme tím tu bestii, které se říká svědomí. Ale ono to stejně zase vyplave na povrch. Bestie začne mít hlad. Jen Soukup u toho bude mít o dva litry víc. Což ho jistě potěší.

Ale vraťme se k básnictví. Uvedu na pitomém příkladu. Za oknem mi teď přistála sýkorka a vyčítavě se na mě podívala. Hned, uprostřed nedopsané věty, jsem zvolal – ojoj, pipinky mají hlad – a vyskočil jim nasypat slunečnicová semínka. Čistě praktický pohled – proč bych měl sypat pipinkám. Pitomí ptáci, kteří mi nejsou ale vůbec užiteční. Naopak, semínka slunečnice rozhazují, stojí to prachy, před domem pak máme ze slupek semínek bordel. Prostě k ničemu. A stejně jsem okamžitě vyskočil a sypal jim. Protože jsou další dimenzí života, existence. Další střípkem pro pochopení bytí. Básníci jsou jako takové sýkorky. Dávají společnosti něco nehmatatelného, nespočitatelného, nezredukovatelného, ale důležitého. Další dimenzi. Hodnotu společnosti (z pohledu člověka sedícího u computeru a sypajícího semínka). Jsou duší, která mluví za nás, dělníky od lopaty, kteří mají to básnické střevo zakrnělé.

Ale na druhou stranu. Moje máma byla básník. Ne básník, ale Básník. Bolševik ji také pěkně potrápil. Vyhodil ji ze školy, hnal ji po estébáckých vyšetřovnách, vydíral ji. Sedla si jako Soukup do buše v Austrálii a prudila okolí? Ne, nastoupila do blbě placené práce a byla v ní až do důchodu, který jí vyměřili ve výši devět tisíc. Tak blbý důchod jen proto, že ji vyhodili ze školy a ona se musela odebrat do blbě práce s blbým platem, který později vygeneroval blbý výraz na vyšetřovně na ČSSZ. U toho

všeho vedla svůj básnický odboj dál. V pozůstalosti máme, my, její nevděční haranti, stovky, možná tisíce básní. A každého tak půlroku si jeden z nás vzpomene – měli bychom ty básně vydat. A pak se nad tématem zavře voda. A za půl roku zase. A zase. Někdy k tomu snad dojde. To jen k porovnání se Soukupem a jeho natažené dlani... A to mám Soukupovu existenci svým způsobem moc rád.

A tak se ve stínu hladovky Jiřího Gruntoráda ptám, kdo bude držet hladovku za básníky současnosti. Protože takoví lidé jsou vlastně v disentu za každého režimu. A tedy na stará kolena budou ve stejné pozici jako Soukup a Zajíček (a desítky dalších tehdejších disidentů). Jen za sebou nebudou mít onen odér bojovníků proti zločinnému režimu. Jen odér asociálních lenochů. A to je na nic. Jenže on ten systém tak nefunguje. A fungovat nebude. A neměl by tedy ani pro Soukupa. Nebo, což nerad píšu, ani pro Zajíčka nebo současné básníky. Prostě to tak nefunguje. Generovat vyvolence a protekční důchodce, z principu bychom neměli chtít takový systém.

A to nemluvím o „básnících“ českého podnikání, kteří si neplatili sociální, nešetřili si a brzy začnou na stará kolena zjišťovat, že právě ta stará kolena už nejsou to, co to bývalo. O ty už se nebude zajímat nikdo. Zaslouženě. Zaslouženě? Asi zaslouženě, protože stát nemá být náhradní matka. A těch budou tisíce a tisíce. Protože devadesátá léta produkovala právě takovou sortu podnikatelů. Tisíce a tisíce těch, co budou pobírat ten nejnižší možný důchod. Pokud vůbec nějaký dostanou.

AUTOR: Štěpán Cháb

ZDROJ: krajskelisty.cz